

Mit üzen a 18. század a 21. századnak? A történeti ökológia által beazonosított fenntartható tájhasználatok és gazdálkodási formák a Kárpát-medencében

Molnár Tibor János, PhD hallgató

Pannon Egyetem Georgikon Kar, Fesztetics Doktori Iskola

e-mail: molnar.tibor.janos@gmail.com

Kulcsszavak: történeti ökológia, fenntarthatóság, közösségi gazdálkodás, önellátás, lokalizáció, tájhasználat, 18. század, Magyarország, Kárpát-medence

A 21. század jó eséllyel gyökeres, az emberiséget a jelenleg ismertnél alacsonyabb, ugyanakkor fenntarthatóbb civilizációs szintre kényszerítő változásokat hoz majd, melyek jelenleg is zajlanak, bár a töréspontot még nem értük el. Az ipari forradalmak vívmányai által biztosított kényelem után sokkoló lehet a korábbi évszázadok életszínvonalán élni, de ne feledjük: akkor is éltek emberek – ha nem is ennyien és nem is annyi ideig, mint kortársaink. Ugyanakkor az ipari forradalom, a fosszilis energiahordozók tömeges felhasználása és a termelési módban bekövetkező váltás előtti utolsó évszázadból a történeti ökológia kutatói számos olyan tájhasználatot, biodinamikus és nem utolsósorban közösségi gazdálkodási formát írtak le, melyek alkalmasak lehetnek a civilizáció jelenlegi formájának összeomlása esetén is a helyi közösségek önellátását biztosítani. Amennyiben pedig a fenntartható fejlődésnek a negyedik ipari forradalom, vagyis a fokozódó digitalizáció és a robotika térhódítása szab irányt, a termelésben és szolgáltatásokban feleslegessé váló munkaképes embereknek adhat új életlehetőséget a túlszűfolt városi ökoszisztémákból a rurális térségekbe való áttelepülés és az ottani önellátó közösségi gazdálkodás, mely értékes bio- és kézműves termékeket járul hozzá a lokalizálódó árucseréhez és fogyasztáshoz. A fenntartható tájhasználat járulékos, de inkább stratégiai haszna pedig az utóbbi két-három évszázadban megbomlott ökológiai rendszer helyreállítása, melyre a klímaváltozás okozta szélsőséges időjárási jelenségek következményeinek enyhítéséhez van égető szükség. A történeti ökológiai hazai szaktekintélyei (R. Várkonyi Ágnes, Andrásfalvy Bertalan, Rácz Lajos) és a jelenkor kutatói (Batáry Péter, Oláh János, Hetesi Zsolt) egyaránt a Kárpát-medence és tágabb kitekintéssel Európa korábbi ökológiai rendszerének legalább részleges visszaállítását szorgalmazzák műveikben, különös tekintettel a biodiverzitás és az erdőborítottság növelésére, valamint az ártéri és fokgazdálkodásra. A „sharing economy” napjainkban egyre elterjedtebb, így a trendhez illeszkedve a 18. század során fokozatosan felszámolt, korábban szokásjog és falutörvények által szabályozott közösségi gazdálkodási formák, haszonvételek is újraéledhetnek a 21. század kihívásaira válaszoló jogi környezetben.